

تمدن	مکتب	تمدن مرتبط با تاثیر	هنر	توضیح
اولین مساجد ایرانی		آتشکده	معماری	اولین مساجد ایرانی با تغییر در ساختمان آتشکده ها به وجود آمدند
حیاط		مسجدالنبی، کاخ آشور	معماری	شکل حیاط با الهام از مسجدالنبی و الگوهای معماری قبل از اسلام مانند کاخ آشور، چهارگوش بوده است
مناره		زیگورات	معماری	بعضی منشأ مناره های امروزی را زیگورات می دانند
مدرسه		مسجد	معماری	منشأ پیدایش مدرسه، مسجد بود
مدرسه		خراسان	معماری	پلان مدارس، همان پلان درون گرای خانه با حیاط مرکزی و چهار ایوان بود که به خصوص در خراسان رواج داشت
کلیسا	صفویه	خانه های اصفهان	معماری	نمای خارجی کلیسا دارای قاب بندی هایی به شیوه ی خانه های اصفهان است
کلیسا	صفویه	مسیحیت، ایران، اروپا(ایتالیا)	معماری	هنرمندان ارمنی اصفهان تحت تاثیر هنر مسیحی، ایرانی و اروپایی (ایتالیا) نقاشی هایی از روایت های انجیل را در نمای داخلی کار کرده اند

معماران مسیحی جلفای اصفهان، کلیساهای این دوره را از نظر اصول مذهبی و پلان شبیه کلیساهای ارمنستان بنا کردند و از نظر شکل خارجی نما، هماهنگ با معماری ایرانی هستند که از تلفیق این دو سبک معماری آثار منحصر به فردی به وجود آمد	معماری	ارمنستان، ایران	صفویه	کلیسا
گنبد کلیسای وانک (وانگ) یا دیر آمانپر گیج (آناپر گیج) شبیه مساجد ایرانی است	معماری	ایران	صفویه	کلیسای وانک (وانگ) یا آمانپر گیج (آناپر گیج)
کلیسای وانک (وانگ) یا دیر آمانپر گیج (آناپر گیج) ویژگی های معماری دوره ی صفوی را دارد	معماری	صفوی	صفویه	کلیسای وانک (وانگ) یا آمانپر گیج (آناپر گیج)
نقاشی هایی از وقایع تورات و انجیل در سقف گنبد کلیسای وانک (وانگ) یا آمانپر گیج (آناپر گیج) از هنر اسلامی تاثیر گرفته است	معماری	هنر اسلامی	صفویه	کلیسای وانک (وانگ) یا آمانپر گیج (آناپر گیج)

کلیسا	قرن نوزدهم و بیستم	ارمنستان	معماری	کلیساهای ساخته شده در سده های نوزدهم و بیستم ایران با الهام از سبک معماری ارمنستان ساخته شده اند
-------	--------------------	----------	--------	--

تمدن	دوره	هنر	توضیح
اولین مساجد ایرانی		معماری	اولین مساجد ایرانی با تغییر در ساختمان آتشکده ها به وجود آمدند
اولین مساجد ایرانی		معماری	اولین مساجد ساخته شده در ایران شبستانی بودند
مناره		معماری	اولین مناره ی بعد از اسلام مربوط به قرن سوم هجری است که در قم ساخته شده است
حسینیه	صفویه	معماری	ساخت حسینیه ها از زمان صفویان آغاز شد
نظام قنات زنی	هخامنشیان (داریوش)	معماری	نظام قنات زنی از زمان داریوش در ایران انجام شد
بازار	ساسانیان	معماری	از دوران ساسانی به دلیل بازرگانی داخلی و توسعه ی شهرها، بازار به وجود آمد

بازار در ابتدا بازار از بیرون دروازه های شارستان و در محدوده ی ربض تشکیل شد (اما با گذشت زمان و در دوره ی ساسانی بازار به عنوان ستون فقرات شهر از دل شارستان شروع شد)	معماری		بازار
باغ ایرانی، میراث ارزشمند پارسیان است	معماری		باغ ایرانی
نخستین باغ فرش ها به دستور خسرو پرویز بافته شد	معماری		باغ فرش
چهارباغ اصل اساسی باغ سازی ایران است که از ابداعات کوروش در پاسارگاد بود	معماری		چهار باغ- کوروش

تمدن یا اثر	مکتب	هنر	توضیح
میدان نقش جهان		معماری	میدان نقش جهان اصفهان، بهترین نمونه از میدان های شهری در ایران است
یزد و کاشان		معماری	شهرهای یزد و کاشان با ارزان ترین و در دسترس ترین مصالح و مواد بومی و رعایت آداب و سنن زندگی هماهنگ با طبیعت و محیط کویری ساخته شده اند
بناهای ایرانی	خانه های اقلیم گرم و خشک (فلات مرکزی)	معماری	اهمیت بخشیدن به ایوان ها، رواق ها و فضاهای نیمه باز به عنوان مهم ترین فضای خانه در خانه های اقلیم گرم و خشک(فلات مرکزی)

سنگ - به دلیل فراوانی - ماده ی اصلی ساختمانی بوده است	معماری	خانه های اقلیم گرم و خشک (فلات مرکزی)	سنگ
خراسان را سرزمین ایوان ها می نامند	معماری		خراسان
زیباترین مناره های زوج (گلدسته) در ایران و در زمان صفویه عبارتند از : منار مسجد امام خمینی و منار مسجد چهارباغ اصفهان	معماری	صفویه	مناره
گنبد، علامت معماری اسلامی است و با رنگ های آبی و فیروزه ای تزیین می شود	معماری		گنبد
در گنبدسازی بر روی فضای مکعب، مسئله ی اصلی چگونگی تبدیل فضای مکعبی زیر، به دایره ی گنبد می باشد	معماری		گنبد
معروف ترین مقرنس کاری مربوط به ایوان مسجد امام اصفهان می شود	معماری		مسجد امام اصفهان
یزدی بندی خانه ی خیریه ی کاشان معروف است	معماری		خانه ی خیریه ی کاشان

مسجد جامع بروجرد		معماری	کاربندی و گره‌چینی سقف مسجد جامع بروجرد معروف است
مدرسه‌ی گیائیه‌ی خرگرد خواف		معماری	مدرسه‌ی گیائیه‌ی خرگرد خواف، زیباترین مدرسه‌ی ایران است که در دوره‌ی تیموری ساخته شده است. این بنا که پلان آن چهار ایوانی است، دقت و تنوع در نقشه و در آمود (آرایشی که پس از پایان کار ساختمان بر آن می‌افزایند) بسیار غنی است
مدرسه‌ی خان شیراز		معماری	مدرسه‌ی "خان شیراز" از همه‌ی مدارس کامل‌تر است
کلیساهای ایرانی		معماری	مهم‌ترین ویژگی کلیساهای ایران، گنبد مخروطی شکل و جهت شرقی-غربی ساختمان آن می‌باشد
کلیسای تادئوس مقدس (قره کلیسا)		معماری	قدیمی‌ترین کلیسای ایرانیان مسیحی، تادئوس مقدس (قره کلیسا) است که محل دفن یکی از حواریون مسیح (ع) است و در قرن ششم میلادی ساخته شده

کاروانسراهای حیاط دار مناطق کویری، شامل بهترین و زیباترین کاروانسراهای ایران می باشند	معماری		کاروانسراهای حیاط دار مناطق کویری
عصر صفوی دوران طلایی احداث کاروانسرا در ایران است	معماری		صفویه
بازار، مهم ترین بخش اجتماعی و کالبدی شکل دهنده به بافت های تاریخی بازار است	معماری		بازار
بازار، مهم ترین محور و شاهراه ارتباطی در شهرهای قدیم بود	معماری		بازار
مقرنس کاری سقف تیمچه ی امین الدوله ی کاشان از شاهکارهای هنری ایران است (دوره ی قاجار)	معماری		تیمچه ی امین الدوله ی کاشان
در اساطیر ایران، سرو مقدس ترین درخت است	معماری		درخت سرو
چهارباغ اصل اساسی باغ سازی ایران است که از ابداعات کوروش در پاسارگاد بود	معماری		چهار باغ- کوروش

تمدن	دوره	هنر	نام اصطلاح	توضیح
فصل نهم : بناهای ایرانی	خانه در اقلیم سرد (کوهستان های غربی)	معماری	کران	ارتفاع صخره های مخروطی شکل در روستاهای سنگی را کران می گویند
فصل نهم : بناهای ایرانی	خانه در اقلیم معتدل و مرطوب (کرانه جنوبی دریای خزر)	معماری	پیلوت	خانه بر روی کرسی یا پیلوت ساخته می شد
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	رواق	فضای سرپوشیده ی ستون دار اطراف صحن و حیاط مسجد را رواق می گویند. رواق بیشتر در مساجد حوزه ی مدیترانه، هند و پاکستان به کار گرفته شده است
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	مناره	مناره ها بناهایی هستند که در قالب برج بلند و باریک برای گفتن اذان ساخته می شد و در آن ها نور و روشنایی برای راهنمایی کاروان قرار می دادند
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	گلدسته	مناره های زوج که در دو طرف ایوان های گنبددار ساخته می شوند گلدسته نام دارند

فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	خود	پوسته ی بیرونی گنبد را "خود" می گویند
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	آهیانه	پوسته ی درونی گنبد را "آهیانه" می گویند
فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	فیلپوش و سکنج	فیلپوش و سکنج، خودشان فضای و طبقه ای مستقل بین مکعب زیر و گنبد بالا نبودند بلکه فقط این اتصال را تسهیل می کردند
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	شبستان	فضایی با احاطه ی ستون های موازی که سقفی مسطح یا قوسی شکل دارد و با کاربردی و رسمی بندی تزیین می شود و از فضاهای اصلی تمام مساجد است که نماز در آن برگزار می شود
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	خدای خانه	سکویی به نام خدای خانه در مسجد عتیق شیراز قرار دارد که در بالای حوض واقع شده و محل قرائت قرآن است
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	پاچنگ	پنجره هایی که در بغل ایوانها درست می کردند و به عنوان نورگیر استفاده می شدند و با کاشی، سنگ، آجر و چوب و نقوش هندسی تزیین می شدند، پاچنگ می گویند
فصل نهم : بناهای ایرانی	مسجد	معماری	ارسی	پنجره هایی که به صورت عمودی باز و بسته ی شود و جنس آن ها از چوب است. ارسی ها به صورت گره چینی و مشبک کاری تزیین می شوند

فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	آزاره	سطح زمین، به فاصله ی یک متر، با کتیبه ای از سنگ یا کاشی، محوطه ی ایوان و شبستان را می پوشاندند و به آن آزاره می گفتند. حجاری آزاره ها در زمان صفویه رونق زیادی داشت
فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	مقرنس (قطار بندی)	به آن چه به شکل نردبان و پله پله ساخته شده باشد، مقرنس می گویند که مانند آویزهایی قندیلی ساخته می شود
فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	یزدی بندی	نوعی پوشش و تزیین که در زیر طاق یا گنبد اصلی ساخته می شود
فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	گره سازی	تزییناتی است که به صورت هندسی و با قواعد مشخص رسم و با آجر، کاشی، گچ و آئینه ساخته می شود. گره سازی به "شطرنج معماران" معروف است
فصل نهم : بناهای ایرانی		معماری	کاربندی	نوعی تقسیمات هندسی در نیم گنبد ایوان هاست که با خطوط منحنی تزیین می شوند
فصل نهم : بناهای ایرانی	خانقاه	معماری	دارالضیافه	حیاط مربع یا مستطیل شکل بزرگ در خانقاه ها با حجره هایی در اطراف آن که دارالضیافه یا مهمان پذیر نام داشت
فصل نهم : بناهای ایرانی	خانقاه	معماری	زاویه	حجره هایی در خانقاه که مخصوص چله نشینی است، زاویه نام داشت

فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	آمود	آرایشی که پس از پایان کار ساختمان بر آن می افزایند
فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	وانگ (وانک)	به کلیساهایی که وسعت و اهمیت بیشتری دارند، وانگ(وانک) می گویند
فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	کهن دژ	کهن دژ بنایی بود که در قسمت های مرتفع داخل شهر ساخته می شد و محل حاکم نشین یا دارالحکومه بود
فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	پیش خوان	سردر ورودی حمام ها فضای کوچکی به نام پیش خوان وجود داشت و در آن ها با آجرکاری و کاشی کاری نقوش حماسی شاهنامه و نقش خورشید خانم و گل و بوته را نشان می دادند
فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	بینه یا سرینه	فضایی در حمام با سطحی پایین تر از سطح اصلی که در آن گفتگو و پیرایش نیز انجام می شد و مراسم شاهنامه خوانی و نقالی در آن جا انجام می شد. جایگاهی برای در آوردن لباس و نشستن است و حفره هایی در زیر آن به عنوان جا کفشی تعبیه شده است
فصل نهم : بناهای ایرانی	معماری	شاه نشین	در حمام، یک قسمت از غرفه های بینه عمیق تر، وسیع تر و پرتزیین تر بود که به آن شاه نشین می گفتند و مخصوص اشراف و اعیان و دولت مردان بود

در حمام، ارتباط بین سرینه با گرم‌خانه از طریق میان در صورت می‌گیرد که دالانی به منظور جلوگیری از به هدر رفتن گرمای گرم‌خانه دارد. سرویس‌های بهداشتی در این دالان قرار دارد	میان در	معماری	حمام	فصل نهم : بناهای ایرانی
هوای گرم از طریق لوله‌های سفالی به نام گربه رو به کف منتقل می‌شد	گربه رو	معماری	حمام	فصل نهم : بناهای ایرانی
در گوشه‌ی گرم‌خانه، خزینه قرار دارد که فضایی برای شستن سر و بدن است	خزینه	معماری	حمام	فصل نهم : بناهای ایرانی
گرم‌خانه دارای نور کم و حالتی مه‌گون است و استحمام‌کنندگان روی سکوه‌های سنگی آن می‌آرامند و به استحمام و مشتش و مال می‌پردازند	گرم‌خانه	معماری	حمام	فصل نهم : بناهای ایرانی
در صحرای آفریقا به قنات‌کار ایرانی می‌گویند	کار ایرانی	معماری	آب انبار	فصل نهم : بناهای ایرانی
بادگیر، هواکش ساده است که در بناهای نواحی گرم از پایین تا ارتفاع کمی بالاتر از بام ساخته می‌شود و کار تهویه را انجام می‌دهد	بادگیر	معماری	آب انبار	فصل نهم : بناهای ایرانی
انتهای شیب آب‌انبار که با پله به مخزن وصل می‌شود، طاق آن گهواره‌ای (تونلی) است و با آجر به صورت ضربی احداث می‌شود	پاشیر	معماری	آب انبار	فصل نهم : بناهای ایرانی

بخشی از آب انبار که در زمین سفت به صورت چاله ای گود و مدور تعبیه می شود که روی آن با گنبد پوشیده می شود. پوشش گنبدی از تبخیر و غبارگیری آب جلوگیری کرده و آب را خنک نگه می دارد	مخزن	معماری	آب انبار	فصل نهم : بناهای ایرانی
آب یخ زده ی درون گودال را در چاله ای عمیق به نام پاچال انبار می کردند (پاچال طرح بیضی داشت و عمق آن مانند ارتفاع گنبد مخروطی یخچال بود)	پاچال	معماری	یخچال	فصل نهم : بناهای ایرانی
گذرگاه اصلی یا فرعی بازار که مسیر نسبتاً طولانی با دکان های به هم پیوسته و به گذر است. عنصر بنیادی بازار است. در راسته ها خانه های مسکونی ساخته نمی شود	راسته	معماری	بازار	فصل نهم : بناهای ایرانی
در طول بازارها قسمتی را برای انبار کردن کالاهای مخصوص انتخاب می کردند و به آن سرا (بارانداز) می گفتند که همه ی سراها دارای یک حیاط و اغلب دو طبقه بودند	سرا (بارانداز)	معماری	بازار	فصل نهم : بناهای ایرانی
فضاهای سرپوشیده ای مخصوص عرضه ی یک نوع کالای خاص بود، تیمچه نام داشت. تیمچه ها یک فضای آزاد در وسط دارند و حجره ها و مغازه هایی در یک یا دو طبقه، دور آن ها را احاطه کرده است	تیمچه	معماری	بازار	فصل نهم : بناهای ایرانی
محل تقاطع دو راسته ی اصلی، چهارسو یا چهارسوق نام دارد	چارسوق	معماری	بازار	فصل نهم : بناهای ایرانی

فصل نهم : بناهای ایرانی	بازار	معماری	قیصریه	در بعضی از بازارها قسمتی را برای فروش کالاهای گران بها انتخاب می کردند که به آن قیصریه می گفتند
فصل نهم : بناهای ایرانی	باغ	معماری	میان کرت	باز بودن چشم انداز باغ به شکل مستطیل کشیده است که به آن میان کرت می گویند و گوشک اصلی بالای آن قرار می گیرد

تمدن یا اثر	دوره	مقایسه با تمدن یا اثر	هنر	توضیح
شیوه ی رازی		آذری، اصفهانی ، قاجار	معماری	در شیوه ی رازی، کتیبه ها با آجر و کاشی کار می شدند اما در شیوه های آذری و اصفهانی و دوره ی قاجار، کتیبه ها با سنگ و کاشی کار می شدند

کاربرد کبوترخانه های ایران برای جمع آوری فضولات کبوتر های وحشی ساخته می شدند و این فضولات در کشاورزی و تولید باروت اسلحه کاربرد داشتند اما کاربرد کبوترخانه ها در اروپا تولید گوشت بود

معماری

کبوترخانه های
اروپا

کبوترخانه های
ایران

گردآوری : سیدعلیرضا طباطبایی